

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. marcija 1888. l.

XXVIII. leto.

Častitim bralcem in prijateljem „Učiteljskega Tovariša“ naznanjamo prežalostno vest, da je v 21. dan februvarja t. l. ob 3. uri popoldne po dolgem bolehanji, v 72. letu svoje dôbe, prejemši sv. zakramente za umirajoče, umrl gospod

Josip Rudolf Milic,

lastnik tiskarne, meščan in hišni posestnik v Ljubljani.

Pogreb je bil v 23. dan februvarja t. l. popoldne ob 4. uri, pri katerem se je videlo, da „gre z dela in teže“ mož, ki so ga ljubili in spoštovali vsi razni stanovi. — Blagi pokojnik je bil soustanovnik in založnik prvega slovenskega šolskega lista na Kranjskem — našega „Učiteljskega Tovariša“, kateri je v njegovi tiskarni, v njegovem okrilji in največ po njegovi veliki domoljubni požrtvovalnosti doživel užé XXVIII. leto.

Kranjsko in sploh slovensko učiteljstvo je s tem blagim možem izgubilo svojega vrlega podpornika ter se ga bode vedno hvaležno spominjalo.

Bog mu daj večni mir in pokoj!

P. n. gg. šolskim voditeljem in učiteljem uljudno naznanjamo, da bode tiskarna delala tudi v bodoče in sicer pod nadzorstvom jako podvzetne gospe soproge ranjcega in pod vodstvom spretnega poslovodje toliko časa, da bode njén sin, ki se sedaj poučuje v tej stroki v tiskarni družbe sv. Mohorja v Celovcu, postal polnoleten in bode potem mogel prevzeti vodstvo in nadzorstvo po svojem očetu mu prepuščene in dobro urejene tiskarne v Ljubljani.

Otroška individualnost.

Fr. Gabršek.

VIII.

Skrbno opazujočemu učitelju ne uide nobena posebnost učenceva. Vsak pojav v šolskem življenji uporabi, da iz njega sklepa na individualnost otroško. Mnogokrat mu celó ni treba globokega premišljevanja in utrudljivega ugibanja. Marsikako individualnost je móči že na hip izpoznati, kajti na sploh veljá, da se otroci le malokdaj zatajujejo. Zato ni učitelju težavno, seznaniti se z onimi učenci, ki so posebno veselega individualnega značaja. Takih otrok je v šoli navadno največ in delajo učitelju največjo preglavico. Tù stoji učitelj na razpotji: ali naj ustreza njihovi posebnosti, ravnajoč se po pravilu, da se je treba kolikor móči ozirati na individualnosti ter jim priličevati vzgojno postopanje, ali pa naj vpliva nanje z obratnimi sredstvi, da tako proizvede v njih ona svojstva, katera ustrezajo njegovemu namenu. V tacih slučajih je treba učitelju posebne opreznosti, da ne zavira, kjer bi imel pospeševati, in da ne razvija napačnosti in prigojenih razvad. Glavno vodilo naj mu bodo vedno le ona prirodna svojstva, katera se ne dajo brez škode običnemu duševnemu razvitku predrugáčiti in katera so bistven znak otrokove prirode. Na te je treba vplivati z vsem ugledom ter jih dovésti v sklad s celokupnim šolskim življenjem. Vsa ona svojstva pa, ki ne ustrezajo niti otroški prirodi, niti se ne dajo prilagoditi duševnim otroškim vzmožnostim, zavrača naj in nadomestuje s povoljnejšimi. Pri tem razbiranju mu pomagajo učenci sami, ker kažejo poleg dobrih svojstev tudi taka, katera niti součencem ne ugajajo. Taki učenci so sploh veseli in živahni, ljubijo družbo ter ne delajo razločka med součenci. Taki navadno največ šepetajo in klepetajo, zato se tudi največ kaznujejo. Ta kazen pa je največkrat krivična, kajti njih vedénje ne izvira iz nagajivosti ali iz zlobnega namena; taki so, ker po svojih mislih ne morejo drugačni biti. Vsled tega so raztreseni, površni in lehkomišljeni, vender se dajo poučiti, kar pa kmalu zopet pozabijo ter se udajo prejšnjemu stanju. Taki so vzprejemljivi za vse blage vtiske, vender le, ako se vpliva na-nje z rahlo besedo, z opomini in s svarili. Tako ravnanje ima pri njih najtrajnejši učinek, med tem, ko jih ostra beseda ali mračen pogled zbega, da pozabijo vseh dobrih sklepov. Kar se zapové takemu otroku, to naj se poprej dobro premisli, ker ne gre mu nalagati opravil, katera bi mu omrzela.

Marsikateri otrok pa je poleg razposajenosti tudi zapravljen in sebičen, vrhu tega je še nečimuren in našopirjen. Res, da taka svojstva še niso individualnega značaja, kajti nastala so v poznejši dóbi po vplivu neugodnih okolnosti, toda mogla bi se sčasoma tako ukoreniniti, da bi postala označevalna za vse človeško bitje. Zato je treba takemu otroku predočevati vse odurne strani takega ponašanja; to je tem lažje, ker ga je lahko pregovoriti in vneti za dobre lastnije.

Tem nasproti so otroci, ki so bolj žalostnega vedénja. Pozná se jim na prvi pogled, da jim manjka one notranje čilosti, ki tako lepo pristóji otroškemu bitju. Taki so sicer pridni in točni, vender se vidi na vsem njihovem delovanji, da jim nedostaje prave darovitosti. Marsikateri pa si vé pomagati iz tega neugodnega položaja s tem, da vse dobro preudari in preračuni, kar bi moglo podati trdno podlogo poznejšemu njegovemu pojmovanju. Ker vidi zgolj le težkoče, postane resen, večkrat coló boječ, a kar sklene, tega se drží. Zato gré tacega vzgojevati s posebno prijaznostjo, da se mu ne odvzame še ono veselje, katero kaže vsaj v nekem delu. Kdor pa je neodločljiv v svojih težnjah in namerah, kdor poskuša zdaj to, zdaj ono, a pri nobenem ne najde pravega okreplila, takega pouči z milobo o pravi uporabi sredstev in o poti, ki vodi do zaželjenega smotra. Takov se bode skazal pozneje hvaležnega za vsa dobra poučila, kajti izpoznal bode, da

ne bi bil sam od sebe dovršil svojega napora. Mirno, tiho vedênje otrokovo ni še vedno znak blagoglasne njegove individualnosti. Takov otrok še ne zasluži naše brezpogojne pohvale. Blagoglasna, s samo sabo soglasna notranjost se ne izraža niti v preočiti živahnosti, niti v vsem brezčutnem zamaknenji, v katerem mu je vsa okolica brez veljave, brez življenja. Lepo ubrano svojstvo otroškega srca se odlikuje pred vsem z ono blagohotnostjo, ki je vir nekaljene, čiste ljubezni do svojcev, učiteljev in součencev. Učenec pa, ki ne ljubi tovarišije, navadno je nezaupljiv, večkrat celó svojeglaven. Iz ljubezni pregleda učenec marsikatero slabo lastnost sodrugov; nezaupljiv otrok pa vidi pri drugih le slabe strani, katere rad razkriva učitelju in drugim. Takov je vedno pripravljen s tožbami, kar napravlja učitelju dosta sitnosti in nepotrebnega preiskovanja. Na pomanjkanje ljubezni smemo tudi vselej sklepati pri otrocih, ki so v vednem prepiru s svojimi součenci. Taka nespravljljivost je dostikrat podloga poznejšemu mrzkemu značaju, kar nam jasno priča vsakdanja izkušnja. Marsikakemu sovraštvu med odraslimi ljudmi je postavilo temelj že šolsko življenje. Zato zasluži ta pojav, da se z vso pazljivostjo opazuje in da se mu učitelj postavi v bran z vsem svojim ugledom in z vsemi prepričevalnimi besedami. Tù se ne smemo udati blodnji, da bi se vsa taka nasprotja izravnala v poznejšem življenji. Vsaka kal, ki se ne zatré o pravem času, poganja rastlike na vse strani in spodje stališče tudi nežnejšim čustvom. Otrok pa, ki se ni navadil za časa ceniti in spoštovati svojih bližnjih, ne more postati vrl sin in zvest državljan. Na tem pa je osnovana vsa vrlina človeškega dostojanstva. —

Slike iz národne vzgoje.

Sestavil **Ivo Trošt.**

I.

Ni še davno temu, kar je nek gospod tovariš razpravljaj, zastavljal in sam odgovarjal na vprašanje: „Zakaj otroci tako radi lažejo?“ Ne misli pa, nežna čitateljca, da hočem morda oni spis déti na rešeto. Ni treba. Ker pa veljá v didaktiki pravilo, da moramo romati od „znanega“ Pilata do „neznane“ Heroda, tako mislim i jaz še nekaj lastne prikuhe pridejati v isto vrsto, kakor je obravnava gori omenjenega gradiiva. Dobro je, da ima človek v tem nekaj opore, kajti: „Hrast se omaje in hrib, — zvestoba Slovencu ne gane“!

Mi imamo opravka z národom, in sicer z majhnim, velikim in največjim národom. Na visokost ne gledamo, ker národ je površinska masa, ki je razprostrta čez slovenske hribe in doline, dà, še celó v nemških Rovtah. Da bi tukaj razpravljaj národove vrline, ali s črnilom mazal njegove napake, ni me voljá. Povedati hočem eno, dve, kako najnižja plast našega národa (vender grem v globokost) vzgoja deco svojo.

Nikdo naj ne misli, da smo Slovenci v tem, Bog vé, kako daleč za drugimi národi. Pod kmetsko plahto, bodi nemška, laška ali slovenska, pač mislim, v tem ni osebitih razlik. Na vzgojo pri njih ne vpliva nikdo, ali da ne bo tako kategorično — malokdo. Naši seljaci vzgojajo deco vedno tako, kakor njih dedje, tedaj tradicionalno. Žalibože, da tukaj ne dobimo dosti mrvic, ki bi padle raz pedagogiško mizo. V toliko večji meri najdemo tù glavnega vzgojitelja — slučaj.

Naši očetje na deželi tudi rabijo vzgojne pripomočke: kazen in hvalo. Da bi te šment! Nekaj pa vender morajo imeti pred seboj, vsaj nekaj kakega smotra. Poglejmo, kako naše korenine na deželi, ki niso nikdar čuli, da so tudi to v „bukve zapisali“, kako treba otroke „strahovati“, kako treba ravnati trezno in previdno s tem in onim,

kar se bode zdelo temu in onemu možakarju „mala reč“. Marsikomu se potem oči odpró, da vzdihne: Aha! tudi jaz sem tako mislil.

Nek deček žene nekega popoldne brez kake druge zapovedi živino na pašo. Zvečer pride domov, kakor po navadi, lačen in truden. Kar zarohní mati nanj: „Zakaj nisi prinesel drv?“ Deček se izgovarja. Mati trdi, da bi se moral že sam spomniti, če ni drv domá, da jih je treba donášati, od koder kedó more. Ali, kaj pomaga! Šibkejši se mora podati močnejšemu v milost in nemilost. „Macht geht vor Recht“, je pregovor naših sosedov. Nič ne more deček za-to, če ima vso noč post in morda še kaj gorkega za hrbtom. Drugi dan je ves inačji. Že o poludne prinese drv, kolikor more.

„Na, lej ga! Včeraj, včeraj si jih imel prinesiti. Danes smo jih pripeljali z vozom; kaj nam hočejo tvoja drva?“

Popóludne žene zopet past. Krave mu začnó letati in „bezljati“ ter uidejo v škodo, v sosedov zelnik. Deček leta in leta za njimi, joče, kliče na pomoč. Ko noče biti nikogar, tudi glasneje in nespodobneje vpije (vsaj se je navadil od očeta, poslov in drugih), da odmeva in pride tudi do sosedove dekile ušes, ki je vedela, da je to nespodobno, pa ne, da so krave v zelji in da ima vsakdo žolč.

Zvečer pride deček sevéda lačen in zagrlen zopet v pravo stisko. Vprašajo ga, zakaj ni vároval živine. Da, kako da se opravičuje, ali zakaj in vedni zakaj je dolg in širok. In pri slednjem zijajočem zakaj, kateremu deček ni mogel deti potrebne zagozde odgovora, imel je „meljo“. —

Neko nedeljo po zimi gre naš Janez k sv. maši. Vse je zmrzlo, da kar hrščí pod nogo. Na bližnjem kalu je led, da mlade, drsanja željne oči kar vabi, da noge izkusijo na njem gibčnost svojo. In naš Janez, ne bodi len, deje: „Jaz, jaz se znam drsati. Glejte!“ Zapodi se, zadrša; na malem v led primrzlem kamenčku izpodletí, pade, kamen prime tudi za čevelj in ker je bila lenivost Janezovega telesa silna, razporje čevelj, hlače in svitice do pasa. — Kaj bo zdaj? Janez vé dobro, predobro. Na tihem jo ubere domov. Ali oče je užé vse izvedel po drugih otrocih. — Zopet je uboga njegova koža. — Lehko bi naštel še na stotine takih primerov, kjer so otroci kaznovani radi nesreče ali volje očetove, ne pa radi kakega pogréska. — To je pač trda vzgoja. Ali otrok spozná kmalu, kako je vse pri volji očetovi.

Naš Janez je bil od tiste vrste ljudi, ki so radi jedli. Dve ure v šoli, to se mu je videl nekoliko predolg post. Komaj, da je iz šole grede zagledal domačo hišo, užé je vpil: „Lačen sem, lačen! Mati kruha!“ Ker je bilo to dan za dnem, postalo je sosedom vesela komedija. Ko Janezov oče vidi neki dan, da se „njegovemu“ smejejo, sklene odmah ukreniti nekaj družega. O poludne počaka fanta s šibo na hrbti domá za vrati. Janez vpije kakor navadno, ali, o joj! danes je drugo vreme... Trpel je sicer voljno, ker si ni mogel pomagati. Srčno si je pač želel onega časa, ko bode velik, da ga ne bodo smeli več tepsti.

Deček pa tudi vé, da ga ima oče rad. Tudi, če ga tù in tam malo „napaleška“, kaj za to! On je „dobre glave“. Dasi sam vé, da v šoli ni ž njegovim talentom vse tako, kakor bi moralo, vender je ponosen na to. Bog varuj, da bi bil kedaj zaprt, oh to bi bil jok in kreg in prepir! On, „ki je pri prvih“, pa da bi bil zaprt. Tega nikdar ne. Če užé ni drugače, pride oče ali mati sama ponj, obdela učitelja ter pohvali fanta in odide godrnjaje. Oh, to dé Janezu dobro! In ta sitni učitelj, a kaj bo ta, saj menda tudi on vsega ne vé.

Janezek postane deček. V ponavljalnici je dobival domá sicer še vedno stare „lekcije“, ali sedaj je deček. Stariši so ponosni nanj. Stavijo ga drugim v vzgled. Deček se je sicer sè svojo nepopačeno stranjo nekaj časa branil tolike časti, ali naposled

se ga je ipak nekaj prišlo. I sam misli, da je nekaj več, ko drugi navadni ljudje, ki hodijo po tleh. Povsod hoče biti za stopinjo viši, nego drugi. Rad bi nosil zvonec pri vsaki priliki . . . Ne bom popisaval več Janezovega življenja, ker vem, da ste užé večkrat slišali, kako so tukaj na živem človeku kožo strojili, tam zopet živega skubili po glavi, ondi nekomu gledali, ni morda modre krvi. Dosti je, če rečem, da je bil Janez o tacih priložnostih ves „rabiat“ in „rebell“. Nekega dne pa pride tudi on na vrsto, da so mu pogledali, ali je v njegovem drobu „vse tako, kakor bi moralo biti“. — Ne trdim, da je ta način vzgoje povsod enak, ali da ima povsod toliko vpliva in da vsi tako nesrečno končajo, kakor moj današnji gojenec. Ne; ni vse in povsod tako, ali Janez je bil tak. — Sevêda ne smemo sklepati z enega na vse, ali z „dela na celoto“, ker se lahko pripeti, da nam kedó očita, da ne znamo logike.

Sicer pa, če kedó trdi, da ni res tako, trdi napačno, ker sploh je ta način vzgojevanja (ne vem po kojem klasiki) najbolj razširjen. —

Knjiga Slovenska.

§. 11.

Kar nam zgodovino starih Slovanov najbolj temní, je to, da so se koj v začetku na svetovno pozorišče prikazali v toliko rodovih in s tako različnimi imeni, da človek naposled ne vé, kateremu narodu se imajo prištevati razni rodovi. Mnogim starim pisateljem so na pr. Suevi, Skiti, Sarmati, Tračani, Iliri kar naravnost Slovani, nekterim celó Huni in Avari!

Ločiti so najprej imena domača, ktera so imeli naši predniki sami med seboj, in tuja, ktera so jim dajali bližnji sosedje pa vnanji narodi; potlej imena občna, kterih se je poprijemal ves narod, in posebna, s kterimi so se klicali le posamni rodovi. Ker se pa Slovani nikdar niso prikazali kot edin narod, torej se o njihovem občenem naslovu v ožjem smislu ne more govoriti. V širjem pomenu so vendar nektera imena, ki jih sploh prilastujejo slovanskim rodovom in so torej nekako občna.

Anten je prvo tako ime, ki se je dajalo slovanskim plemenom na vzhodu, v južni Rusiji, krog Črnega morja, nekaj v Daciji in Meziji (l. 550—630), ktero pa občno ni postalo, kajti v VII. stoletju izgine iz zgodovine. — Ime to je tuje, navadno vzlasti grškim pisateljem. Eni mislijo, da Antes je iz gr. *άνθος*, *άνθεσις* t. j. cvetoči, sloveči, slavni; drugi ménijo, da je iz slov. *ątinŭ* (mas, vir, gigas), češ: „Antes, qui sunt eorum (Vinidarum) fortissimi“ (Jornandes). Spet drugi trdijo, naj se razlaguje iz vinda-venda (unda, voda) ter primerjajo Ante pa Vende, eni celó Benečane in Lužičane itd.

Venden — Vinden je drugo imé, ktero so našim prednikom med Jadro in Balthom do Črnega morja dajali tujci v raznih oblikah p. Venedi, Veneti, Winidae, Venethithae, Wenden, Winden itd., ktero je bilo skorej občno, a se je poznej prišlo posamnih slovanskih rodov tako, da le Nemci Srbom Lužičanom pa nam Slovencem še pravijo Wenden — Winden. — Kako naj se pojasnuje? Eni pravijo, da Heneti, Eneti, Veneti, Venedi, Venden, Vinden je isto ime. „Kar jih je dozdej spisovalo zgodovino ter v njej preiskovalo ljudstev izvir in njih nrave, vsi se vjemajo v tem, da Heneti, Veneti ali Venedi, Vindi, Vandali in Slaveni so isti narod ter enega in taistega izvirk (A. Bohorič v. Arct. Hor. 1584)“. Drugi ugibajo, da vinat je kelt. bel, svetel, in da se Sloveni tako imenujejo po beli barvi bodisi telesni, bodisi po nekdanji beli nošnji, ali po belih hramih in gradovih. Tretji kažejo, da so bili pastirji, pasóči po rodovitnih poljanah vzhodne

Evrope (R. Rössler), ali da so Winid — Wined mej seboj poprijaznjeni, nekaki pobratimi (Zeuss). Spet drugi hočejo, da Venti je ind. *vanitās*, *vantās* to kar arjās *laudabiles* (Hilferding); ali da je Vent *vet magnus*, comp. *vetši* (venči — vinči), toraj Venti ali Antes *fortissimi*; cf. Veleti iz velij *magnus*, rus. *velet gigas*; Wilzi sive Lutici a *fortitudine* (J. Perwolf); rus. Vjati, Vjatiči itd. In še drugi, da je skr. *vand laudare* z nosnikom: Vand, Vend, Vind najprej to, kar šumeti, potem govoriti, hvaliti (Arja), ter primerjajo slov. *vaditi*, *ovaditi* koga, *svaditi* se itd. — Tako se razlaguje tudi ime Germani iz kelt. *clamor*, *strepitus*, in *Deutsche* ne od Teuta ali Tuiska, ampak iz got. *thiuda* polk, ljud, ljudstvo, narod, in *thiudisks*, *diutisks*, *deutsch* t. j. ljudsko, narodsko (Grimm). — Venetke ali Benetke lat. *Venetiae* t. j. naselbina na vlažnemrodu, v melčinah ali lagunah (Šembera; cf. iz kor. ben Mikl. *Fremdw.* S. 6).

Srbi ali Serbi bilo je ime domače, pravi Šafařík, po katerem so klicali se predniki naši sami; ali tudi to je prišlo se poslej le posamnih rodov, na severu Sorbov ali Srbov v Lužicah, in na jugu Srbov ob Donavi do Balkana in do Jadre. — Jako različno se je pisalo nekdanje to ime in tako tudi tolmačilo na pr. Serbin t. j. Vend, voda — unda; Sirbi a serendo, Sporoi a *σποράδην* (cf. Suevi non sunt nati, sed seminati); Servi, Seruiani t. j. Sclavi, servi, sužnji itd. Šafařík lika ime iz srb ind. gens, natio, in Srbi so mu ljudje istega naroda, svojaki ali rojaki (cf. *thiuda*).

Iliri ali Ilirjani je tudi naslov, ki se je zlasti v mnogih latinskih in cerkvenih knjigah dajal našim prednikom (Eos sc. *Cyryllum et Methodium tamquam Apostolos et Patronos Illyrica gens longe lateque ad extremos borealis orbis fines propagata agnoscit et veneratur* cf. *Vit. Sanct. Prop.*). — Obračali so besedi pomen nekaj v lastnem smislu, nekaj v obnem po zemlji ilovnati. Nahaja se pa ime to pri pisateljih sedaj v verozakonskem oziru t. j. Vlasi, po zakonu vere pravoslavne; sedaj v narodoslovnem, sedaj v zemljepisnem na pr. po Napoleonu itd. V narodoslovnem služi nekterim v smislu najširjem p. Slavus, slavicus sive illyricus; drugim v širjem na pr. Jugoslovani (Bolgari, Srbi, Hrvatje i Slovenci); spet drugim v ožjem p. Hrvati i Slovenci, in — pravim jezikoslovcem sedaj v najožjem, češ, nekdanjim Ilirom istiniti rodovinci se Albanci, Arnavti ali Škipetari, navzlic prvemu našemu pesniku, kateri poje:

Ilirsko me kliče
Latinic in Grék,
Slovensko me pravio
Domači vsi prék.

Dobrovčan, Kotóran
Primoric, Gorénc,
Pokopjan po starim
Se zove Slovence.

§. 12.

Slovéni — Slovani je sedaj občno ali splošnje imenovanje našega naroda. Bilo je to ime posebnega plemena ali rodú, ki se je nahajal ob Ilmskem jezeru na Ruskem. Slovéni so bili jako množni nekdanje ob Donavi, kateri so mnogo opraviti imeli z omikanimi Grki, Rimljani in drugimi zahodnjimi narodi. K njim sta prišla Ciril in Metod, njihov jezik se je prvi pisal, postal je književni in to je staroslovénski jezik. Tedaj so Slovéni (Slovenci) najpred zasloveli, in tako je njihovo ime prešlo na ves narod le z nekterimi premembami. V knjigah iz raznih časov ima se tudi razno tolmačiti, sedaj v lastnem ali posebnem, sedaj v obnem pomenu.

Slovénje ali Slovani v obče smo sedaj Slovénci in Slovaki, Hrvatje in Srbi, Bolgari, Rusi, Poljaci, Čehi pa Srbi Lužičani.

Stara domača oblika temu imenu je Slovéninū, Slovéñ, prid. slovenski. Po tujih, grško, latinsko in nemško vzobraženih pisateljih so razširjale se oblike Slavjanin, Slavjan, Slaven, prid. slavjanski, slavenski. V rusovske knjige so prišle po sv. pismu in po cer-

kvenih obrednih bukvah, ktere so sredi XVII. stoletja popravljali grško-slavenski knjižniki. Poprijeli so se teh oblik Rusje, Poljci, Srbi in deloma Hrvatje; Čehi dosledno pišejo Slovani, slovanski. Ker se v najstarejših domačih virnikih redoma nahaja v deblu o, vjemamo se zdaj skoro sploh, da pišemo Sloven, Slovjen, Slovan, ne pa Slavjan, Slaven; v končnicah se pa še jako razlikujemo.

Da se ločimo v končnicah, izvira morebiti odtod, ker se staroslovensko pisme jat in ja pogostoma zaménjuje celó v Glagolici in Cirilici, ter se v novejši latinski abecedi mnogotero nadomestuje,* vzlasti v živih narečjih slovanskih. Izgovarjalo se je baje že nekda bolj po vzhodu ja (bolg. ea, ia), po zahodu é (franc. *été*). Na primer bodi prejšnje hrvaško pisme ě: Sloven-in-ien-jen-jan, Slaven-in-jan, slovinsko, sloviensko, slovensko itd. Kako pa se razlaguje naše občno ime? Dokaj različno, da človek naposled ne vé, komu bi verjel!

Razlagovali so si je nekteri v lastnem pomenu, češ, Slavus — Slav bil je slavni voditelj našim pradedom; po staroindiški boginji Svaha, Svava, Slava (Kollár), v čegar smislu poje Prešern: „Nar več svetá otrokam sliši Slave“. — Nekteri v občnem pomenu češ, iz slava gloria so Slaveni — Slavjani gloriosi, a rebus praeclare gestis (Bohorič); drugi iz selo, seliti se, torej Seloveni, Selovani, Selovenci, in potem Sloveni, Slovenci (Linhart) itd. — Opet drugi iz sclavus, servus, suženj, saj se grški in latinski pisari: *σκλάβος*, *σθλάβος*, *σκλητηνός*, sclavus, sclavenus, sclaviniscus, sclavani, laški: schiavo, schiavone, francoski: esclave, esclavon, turšk: isklavun itd. Da se je to ime z zmerjanjem (Sklave iz Slave) spočelo med Nemci, to nekateri trdijo, kajti v 9. in 10. veku so Nemci tirali in pródali Slovence za težake celo v jutrove kraje. Preučeni med njimi se ponajša s tem, da je ime naše iz gotovskega slavan t. j. molčati, vzlasti taki, katerim naša izpeljava besede Nemec iz nem mutus ni všečna (cf. ne-ni-jeti) Taki velijo, da je Nemec iz sanskrta in to iz besede namata lord, a master! Primeri Hungarorum Német, Nemetes, populus germanicus (Kopitar. Glag. Cloz. 77). — Nasprot psovki „Sclavus“ naj se pomni: Grkom in Rimljanom Sloveni niso bili sužnji; Gerk sužnja ne imenuje *σκλάβος* ampak *δούλος*, Latin ne sclavus ampak servus; da nima ne ta ne un besedi s čistim sl v začetku, malokdaj v sredi, kaže jezik sam; torej sta si ga strojila s k ali th (*θ*) vmes ter pisala: Sclavi-ini-eni-ani-inisci in Sthloveni-avi-avani, in odtod tudi laški: schiavo, franc. esclave.

Sedaj ste, kolikor se mi zdi, le še dve izpeljavi našega občnega imena v navadi. Prva kaže, da je Sloven — Slovenec iz slovo verbum t. j. beseda, govor, po katerem so se mej seboj umeli; nasprot Germanom, kateri so jim bili neumévni, kakor mutasti ali némi (Vodnik). To izpeljavo sta čislala tudi Dobrovski in Kopitar, in posebno podprl jo je Miklošič, kateri v „Radices linguae slovenicae veteris dialecti“ l. 1845 str. 10 k besedam vlühvü magus, vlühvovati artes magicas exercere, vlüsnaťi balbutire piše kratko pa krepko: „Huc refer vlahü, slavi enim homines latine loquentes vlahy (balbos), germanos plane nêmicę (mutos), se ipsos slovêniceę (*λογίους*, distincta loquela praeditos) appellabant“. Nato je Metelko na pr. mirno dokazoval, da po zgodovini že je našim prednikom veliko bolj mar bilo za mir kot za slavo, da po jeziku jim vojska poméni exercitus krdelo vojščakov, bellum pa bran, kar spričuje, da so se le branili, in da se niso vojskovali za slavo. Lahko si je pa misliti, da so le po besedi kakor druge tudi svoj narod imenovali: Latince so imenovali Vlahe, to pomeni pri njih, kar pri nas blebetavce, vlahvovati je pri njih blebetati, — Tevtone pa Nemce, to je mutce, nem poméni mutastega; kdor pa je njih jezik govoril, jim je bil Sloven ali Slovan, to je z besedo, njim znano, obdarovan; slovo pomeni besedo, govor itd.

Druga izpeljava pa je krajevna. — „Cf. tamen Šaff. Starož. 6. 10 et 14.8.“ — pristavlja Miklošič v „Radices“ l. 1845. — Bivali so Slovenci nekdanj na Rusovskem, kjer je še sedaj Slowenské jezero, Slovečna (potok), Slovjensk, Slovinsk (mesto), Slovjani, Sluvon (vasi). Dežele, kjer je vladal nekdanj jezik slovenski, se zovejo Slowy, in po njih se glasi ime Slovanin, Slovenin, katero je tedaj krajno. Tako nekako pravi Šafařík v Starožitnostih, in je v neki dobi mislil i Dobrovski (Poljan po polju, Moravan po Moravi itd. in litv. sallawa ostrov, Šalawy staropruska krajina, vid. Jungmann). Sloveči J. Perwolf piše (Archiv VIII. 1884), da Slovenci — Slovinci imamo svoje ime od gradu ali mesta Slovno, češ, v baltijski Slaviji (Wendland, Vindland) je urbs et terra Slauna, Zlauene, Slawene, de Slavo, Slauensis, Zlawe, Zlowe; v vztočnem Pomorju grad Schlawe, kateremu bližnji Kašubi ali Slovinci pravijo Slovno. V tej stari Kašubiji se imenuje villa Slouin, stagnum Slouuino, villa Zlouenkow. — V starem Novgorodu se mestu neki konec zove Slavno, Slavenskij konec, grajani se kličejo Slavljane. Prim. litv. salava brdo, ostrov, staroprus. pokrajino Šalavy — Schalauen. — Narodu prvotna oblika je Slovy, odtod Slovjane, Slověne, Slovinci, Slovinci, adj. slovenski, slovinski; Slovino, Slovinja, Slovenje. — Pomen slovanske besede „slov“ ni znan; prim. srb. Slovac gora in grad itd. —

Kar je Miklošič v „Radices linguae slovenicae veteris dialecti“ l. 1845 tako krepko podprl, to je pa v „Etymologisches Wörterbuch der slavischen sprachen“ l. 1886 str. 308 kratko podrl rekši: „Die bildung des wortes slověninŭ, slověn durch das suffix ênŭ deutet auf ein O N. (ortsnamen) als thema: die ableitung von slovo ist abzuweisen“. In to storí Miklošič v dobi, kedar sem jaz, vesel lepe izpeljave iz slovo (beseda, govor), učil in v tolažbo pisal vsem, katerim se milo dela po razlagi iz slava gloria, Slavjani — Slaveni gloriosi, inclyti, da je na zadnje vse eno, ker sloveti — sloviti in slaviti so iz korenike slu v glagolu sluti (nominari, clarum — inclytum esse), slujem — slovem, ki se vjema z gršk. *κλίω* in lat. cluo cliens — cluens, inclutus. In če se tudi sklepamo v pravi in prvotni pisavi: Sloven — Slovan, Slovenec, slovenski, vender peti smemo, svésti si boljše prihodnosti, s pesnikom (Jarnikom):

„Slava bode spet slovela,
Ki Slovincam dá ime“.

V tem smislu je vžé l. 1835 v „Danicza Horv. Slavon. i Dalm. I. 17.“ pisal Ivan Mažuranič:

Odkuda ime Slavjan?

Slava li? il' mudro nareknuše někada slovo
Slavjana? pod sudcem još sada pravda stoji.
Slaven, ak' dična naděnuše slava pridavak,
Biti će; a Slovan, ako ga slovo zove.
Dajte z običnih ovaj izvadite, Slavjani, značaj:
Historici z slave, z mudroga slova drugi!

U č i l a.

(Spisal J. Lapajne.)

(Dalje.)

Učila nam tudi vsako ukoslovje priporoča, ko govori o induktivnem postopanju (metodi) pri pouku, ko priporoča vzglede, iz katerih naj se pravilo posnema, ko priporoča tipične vzglede, iz katerih naj se vcepijo otroku pojmi; n. pr. le tedaj

bode imel učenec pravi pojem o stožcu (kegelju), ako mu ga učitelj pokaže; le tedaj bode si orla prav predstavljal, ako mu nabasanega orla pokažeš.

Induktivno postopaš n. pr. pri botaniki takrat, ako prave rastline in njih dele otrokom kažeš in opisuješ.

Imenitno pravilo v ukoslovji je: Poučuj nazorno! „Nazori so“, pravi Lindner, temeljni kamni zavedanju; otroške izkušnje so sami nazori, katere edino vzprejemati more. Nazorno mu je to, kar je v njegovi bližini, kar je stvarno, kar je posamezno. To pravilo je vsaj pri elementarnem pouku edino pravo.

Veljá pa enako za vsako višjo stopnjo poučevanja. Kakor hitro nastopijo pri pouku novi pojmi, nove besede, skrbí naj učitelj, da jih razjasnuje s primernim nazorovanjem.

To se zgodi na ta način, da pokaže učitelj ali predmet sam, ali pa njegov kalup, njegovo podobo, naris itd.

Nazor je vkupna predstava, katero dobimo od katerega stvarnega predmeta koli s pomočjo svojih čutov. Ta predstava ni samo to, kakšno obliko ima predmet, ampak tudi to, kako doní, kako se dá otipati, kako diší in kakošno slast ima. Nazor se razsteza torej na barvo, lesk, velikost, podobe, zvok, trdost, gladkost, toploto, voh in okus. Druga znamenja so še določitev kraja, postanek, trpež, razdelitev, snov, namen, podoba in primera s sosednimi predmeti. Da se ti znaki dobro razložijo, treba je dajati imena stvarim in njihovim delom; na ta način pride nazorni pouk v tesno zvezo z jezikovnim ukom in z vajami v mišljenji.

Nazorni pouk pa térja, da se prej naredí to, kar se térja, da učenci storé. Torej učitelj mora prvi govoriti, brati, pisati, telovaditi, igrati, peti, pripovedovati, predstavljati itd. O učilih samih govori Lindner tako-le: „Pri pouku podpirajo učitelja razni pomočki, ki se v širjem pomenu imenujejo učila. K tim spada najprvo učna knjiga. Ona določuje učni smoter in razdeljuje učno tvarino. Ker ima šola knjigo, ni potreba gradiva narekovati in pisati; učenci pa tvarino lahko domá ponavljajo in v spomin vtisnejo“.

To je sevéda le tedaj dobro, ako učitelj svoje postopanje uredi po učni knjigi, kar se tedaj zgodi, ako ima knjiga le glavne momente in izpeljavo učitelju pripustí. Važno učilo je šolska tabla s kredo in spožvo. Šolska tabla je pri izurjenem in marljivem učitelju učilo, ki je učitelju vsikdar na razpolaganje; uk se ž njo odpira učencu v dušo ne samo skozi uho, ampak tudi skozi okó. Predstave na šolski tabli imajo pred gotovimi risarijami in slikami to prednost, da nastanejo po malem pred očmi učencev; vsled tega jih lažje umó. Kakor sodi Liebig omiko kake dežele po množini porabljenega mila, tako naj se sodi čvrtost šole po množini porabljene krede.

Učila v ožjem pomenu besede so: preparirane prirodnine, kalupi, podobe, karte, globi, stenske slike in drugo, kar nam industrija in umetnost dandanes v veliki meri ponujate. Tim se pridružujejo aparati za čitanje, računski stroji, fizikalno in tehnologiško orodje, kar vse pouk jako pospešuje. Kjer so taka učila, ondi naj se jih učitelj zeló poslužuje; kjer jih pa ni v zadostni meri, ondi naj enostavnejše in najvažniše reči sam si omisli iz debelega papirja in lesa. (Hvalevredno določbo ima §. 55. v organizacijskem štatutu učiteljišč, po katerem naj imajo ti zavodi delavnico za učila iz debelega papirja, lesa, ilovice itd.) §. 104. istega štatuta priporoča tudi stalne razstave učil na teh zavodih. Primerna nazorna sredstva ali učila so stenske table. Odlikujejo se po svoji velikosti, popolni razsvetljavi in s tem, da jih vsi učenci vidijo. Te se obesijo na stene šolskih sob ali tudi na hodnike in veže. Dobro je, ako se primerni predmeti stalno risajo na stene po hodnikih in vežah. Le estetiškemu okusu ne smejo biti v kvar.

(Dalje prih.)

Opis šolske občine Blagovica

v zemljepisnem, prirodopisnem in zgodovinskem oziru v korist metodiki domovinoslovnega pouka.

Sestavil **Fran Marolt**.

γ) Statistični opis.

Šolska občina Blagovica šteje sledeče vşolane vasí in sela:

1. Zgornje Lôke, 2. Vóşce. 3. Podsmrečje, 4. selo Kórpe, 5. Blagovica, 6. selo Golčáj, 7. selo Góljke, 8. Petelinek*), 9. selo Uránke, 10. Prevoje, 11. selo Trate, 12. Prelésje, 13. Gabrje, 14. selo Jásner, 15. Jélša (Zgornja in Spodnja), 16. selo Srednjík, 17. Zlatének, 18. selo Hrastóvec, 19. Mali Jélnik, 20. Veliki Jélnik in 21. selo „na Gmajni“.

Šolska občina v sedanjem obsegu bila je l. 1869. uravnana.

Po statističnem poročilu c. kr. osredne statistične komisije na Dunaji iz leta 1884. šteje vsa šolska občina 143 hiş in 850 prebivalcev.**)

V teku dveh let pa se je mnogo izpremenilo. Osredna statistična komisija leta 1884. tudi prebivalcev, kateri so tukaj rojeni, a ne bivajo tû, ni vştela!

V naslednjem pregledu so omenjene izpremembe razvidne:

Tek. št.	Imé vşolane vasí ali sela	Ştevílo hiş l. 1884	Ştevílo hiş l. 1887	şť. prebivalcev l. 1884.		
				moşkih	ţenskih	vkup
1.	Gábrje (Jasner)	5	6	19	21	40
2.	Blagóvica (Golčáj — Goljke)	28	30	94	84	178
3.	Vélikí Jelník („na Gmajni“)	11	7	38	37	75
4.	Máli Jelník	2	7	4	5	9
5.	Jélša (Srednjík)	9	9	33	28	61
6.	Zgornje Lôke	18	17	45	52	97
7.	Prelésje (Trate)	5	5	14	16	30
8.	Prevóje	7	7	18	27	45
9.	Podsmrečje (Kórpe)	19	21	38	58	96
10.	Zlatének (Hrastovec)	14	13	27	38	65
11.	Vóşce	10	9	30	29	59
12.	Petelinek (Uránke)	15	14	39	56	95
	Vkup	143	145	399	451	850

Leta 1887. pa je šolska občina imela užé 156 hiş in 1002 prisotnih in neprisotnih prebivalcev.

Tudi števílo otrok za şolo godnih in şolo obiskajočih bilo je na tukajşnjíj şoli vedno zdatno!

Vsakdanjih učencev je v Blagovişko ljudsko şolo od l. 1869.—1887/8. hodilo 1788, v ponavljalno şolo pa 535, vkup tedaj 2323.

Povprek je v teku dvajsetih let v vsakdanjo şolo hodilo 90, v ponavljalno şolo pa 27, vkup tedaj 117 učencev.

Najmanj otrok bilo je şolskega leta 1873/4.

*) Petelinek prišteva se fari za 1785. l. (Schumi: „Archiv“ 1882/3, zv. I. pag., 201.)

**) „Specialortsrepertorium von Krain“.

Največ otrok je v tekočem šolskem letu; bodoče šolsko leto pa jih bode še več!

Do leta 1874—75. prestopilo ni število otrok čez 100.

Od leta 1875. sem do sedaj pa jih je bilo vendno čez 100.

V teku poslednjih štirih let bilo je za šolo godnih otrok:

l. 1885.: 146, l. 1886.: 150, l. 1887.: 158, l. 1888.: 193; šolo obiskajočih pa: 125, 134, 135 in 143.

Blagoviški občani so vzhodnji Gorenjci. Čvrsti, krepki in postavni Gorenjci so. Priprosta noša, katera, žal, da vedno redkeja postaja (pred nekoliko leti nosili so vso obleko iz domačega sukna in platna, osobito v višje ležečih vaséh Gábrje, Prelesje, Vóšce, Vl. Jelnik itd.), neka dobrohotna prijaznost, miroljubnost in pridnost so lastnosti tega ljudstva.

Posebno slednje priča lepo obdelano poljé!

Tudi nadarjeni so! Skoraj v vseh stanovih nahajamo kakega odličnega Blagovičana. Slovenci so vsi in katoliki.

Govoré znani gorejski dialekt: sváhk, sváb (tudi „sváf“), biv, šóv, švá, dévava, sékava, šóva, Uka, Ukovca, ukna, Korát, Koráčan, korášk, Planáva, gospodína, ibláinsk, hvánce, hváncati, — mesto: sladek, slab, bil, šel, šla, delala, sekala, šola, Luka, Lukovica, luknja, Kolovrát, Kolovratčan, kolovrátsk, Planjáva, gospodinja, ljubljánsk, flance, (sadike), flancati itd.

V višjih vaséh in selih: Gábrje, Jasner, Hrastovec itd. sliši se celó „b“ kot „f“ in „d“ kot „s“. Posebno karakteristično je slednje za Gábrčane (sváf, bóf, zóf, govof, mesto: slab, bob, zob, golob — in: médvés, hus, pós, rás, trs, spomvas, mesto: medved, hud, pód, rád, trd, vzpomlad.)

Tudi nadvlada užé štajerski „é“ ter dela osobito mladini (in s to i učitelju) mnogo preglavice (štêrih, pês, nebêsih — mesto: štirih, pês, nebêsih itd.)

Tu pa tam slišiš tudi kako spakedrano nemško besedo; to od tod, ker so Blagovičanje, predno je preko Save žvižgal hlapón, vozárili kot vozniki daleč „po svetu“ doli v „Lahe“ in „Tirole“!

Pravo omiko ponujata Blagovičanom šola in cerkev. Da knjige rádi prebirajo, priča število udov družbe sv. Mohora. Vlansko leto bilo je vpisanih 37, letos jih je pa užé 46. Da so nekoliko i národno probujeni, priča to, da se je 7 Blagovičanov vpisalo v podružnico Cirila in Metoda za Brdski sodni okraj.

Poljedelstvo je vir, s katerim Blagovičanje živé sebe in svoje.

Zemljišč je 47; posestnikov 92, kajžarjev pa 58.

Promet preselil se je z železnico v Savsko dolino!

Pred letom 1849., predno je hlaŕon prek Save žvižgal, bil je tû promet, da malo kje!

Državna ali Dunajska cesta, katera se vije skozi Črni Graben, bila je glavna prometna žila mej Dunajem in Trstom. Tedaj je bilo v Črnem Grabnu vedno živahno! Pókanje bičev, upitje voznikov — zasoljeno s kako robato — dovtipno hribovsko zabavljiŕo, slišalo se je tû po dolini dan za dnevom.

Kjer pa je promet, tam je i živahna kupčija, tam je blagostanje. Mnogo gostiln za voznike in potnike bilo je tû! Pravijo, da se jih je štelo okoli 20.

Sedaj pa jih je samó pet, a še te so neznatne.

Tujec zajde vanje le tedaj, kadar ga noč prehití.

Tudi šteješ 3 prodajalnice za mešano blago in 4 tobačne prodajalnice.

Do leta 1850. zakladal je krčmar „Žohar“ (še sedaj zove se gostilna nasproti cestnega kamenja 32 km pri „Žoharji“) vso dolino z mésom. Mož moral je ta svoj obrt pustiti, ker se je število kupcev vedno manjšalo.

Vozárenje stisnilo je marsikateremu Blagovičanu i dan za dnevom petice v roko, kajti mnogokrat, ko je bil tovor tržaških voznikov pretežak, pomagali so ga vleči čez klanec „Ovčak“ proti Trojanom.

Ljudstvo pečá in živí se o tem, kar mu mati zemlja daje. Kakih 95 % prebivalcev bávi se z poljedelstvom. Solčno strán kinčajo visoko gori do Špilka rodovitne njive. Pridelujejo pšenico, rěž, ječmen, óves, prosó in lepo ajdo, poleg tega razno zelenjád. Turšica je v dolini kaj lepa.

Najlepšo, najtežjo pšenico pridelajo v najvišje ležečih vaseh Gabrije, Vóšce in Mali Jelnik.

Senčna stran je slabo obljudena. Zató pa imajo Blagovičanje tù še lépe gozde, osobito v Planjávi.

Kupčija z lesom je srednja. Nekedaj pa je tù cvetela! Tudi je bila obrt z lesom za „parkete“ živahna. Še sedaj leží posestniku Krištofcu omenjenega blagá v vrednosti 2000 gld. domá!

Izvozni les reže 6 žag, katere goni Radomlja.

Tù pa tam, v hiši kajžarjev, pléte se i kita.

Goveje živine priredé mnogo. Ako omenim, da redé trije posestniki 80 glav, menda to jasno govori! Z novo vpeljani — lepšimi plemeni se bo i ta kmalu izboljšala. Bog daj!

Največ lepša pa vasí sadno drevje in tega ni malo! Solčna stran izvrstno vpliva na rast plemenitega sadja. Najlepše sadje imajo Mali Jelničanje. V šolski občini Blagovica pridelalo in prodalo se je l. 1886. — izvanredna sadna letina — sadja v vrednosti 3000 gld.

Poleg sadjarstva cvetè prav vrlo tudi čebelarstvo. Čebelarjev je kakih 20.

Da se ljudstvo toliko in s takim veseljem pečá, iskati je v prvej vrsti uzrok v ugodnej legi in ker se mnogo ajde seje.

Veliko zaslugo za razširjevanje čebelarstva zadobil si je pokojni župnik Josip Lombergar. Omenjeni mož bil je sam marljiv bučelar, ter je to stroko priporočal in razširjeval, kjer je le mogel.

Omenim naj tudi sledeče:

Vzpomladi, ko rěsje cvetè, nesó čebelarji po dva do tri panje na Golčaj. Tù se čebele prvikrat pásejo in veselé pomladanskega solnca.

Po drugej strani živí se 5% ljudstva z rokodelstvom. Mizarjev je 5, tesarjev 10., črevljarjev 20, krojači 3, kovača 2, kolárji 3, tkalcev 10, zidarjev pa mnogo.

Vóšce je poznata vas tkalcev, v katero nosijo od vseh straní župnine in sosednih vasí platno in volno tkat.

S tem narísal sem nekoliko ljudstvo in njegovo delovanje.

D o p i s i.

S Krškega. Pedagogiško društvo. Preslavni deželni zbor kranjski je dovolil »Pedagogiškemu društvu« 50 gld. podpore za l. 1888. Slava in hvala tako domoljubnemu činu pre-slavnega zastopstva kranjskega. Naj bi ga posnemale tudi druge korporacije! Pri koncertu, katerega je priredil odbor »Pedagogiškega društva« s pomočjo tukajšnjih pevk, pevcev in godbe v dvorani Krškega bralnega društva dné 5. febr. t. l. došlo je društvu okoli 40 gld. čistega dohodka, za kar se izreka tù presréna zahvala vsem udeležencem.

— Prva slovenska stalna učilska razstava. Šolstvo inih národov napreduje iz raznih vzrokov bolje od slovenskega. Poleg drugih prednosti imajo nemške, česke šole tudi več

učil nego slovenske. Po večjih mestih, n. pr. v Gradci, na Dunaji, prirejajo celó učitelji cele muzeje učnih pomočkov ali tako zvane permanentne razstave učil. — Jednako učilsko razstavo namerava ustanoviti »Pedagogičsko društvo« v Krškem za slovenske šole in učitelje. Nabiralo bode po naši ožji in širji domovini in v obče pri založnikih po svetu raznovrstnih učil: knjige za šolo in učitelje, karte, slike, kalupe, aparate, prirodnine in drugo, vse pač, kar šola rabi in kar šoli koristi. Vse nabrane predmete zbiralo bode »Pedagogičsko društvo« v Krškem v lepih prostorih tukajšnje ljudske in meščanske učilnice, kjer bodo stalno razstavljeni vsem slovenskim učiteljem in šolskim prijateljem na ogled. Došla darovana učna sredstva se bodo razglaševala in opisovala v društveni knjigi, v »Ped. letniku« in v šolskih listih: v »Učiteljskem Tovariši« (v Ljubljani) in v »Popotniku« (v Mariboru). — S tem si dovoljujemo torej na to novo važno podjetje opozoriti slovensko občinstvo, osobito učiteljstvo slovensko; založnike šolskega blaga in šolske prijatelje pa prositi, da bi blagovolili brezplačno in franko pošiljati primernih predmetov v »prvo slovensko stalno učilsko razstavo«.

V Krškem, 16. februarja 1888.

Odbor

„Pedagogičskega društva“.

— V zadnjem času se zopet nekdanje glasilo kranjsko-nemških učiteljev nekako repenči, kakor da bi še zvonec nosilo, ko ob času najhujšega terorizma. Toda časi so se, hvala Bogu, užé davno izpremenili. Sedaj Vam je trn v peti mlado društvo zaradi mirnega delovanja na šolskem polji. Jezí Vas, da tudi »Pedagogičsko društvo« ne dela zdražbe v deželi. Morebiti je pa tudi še kaki sodelavec »Schulzeitunge« tako naiven, da spozná le »nemškutarenje v ljudski šoli« kot jedino zaslugu za kranjsko učiteljstvo? Ako se pa bojete, da bode nenaravnemu nemškutarenji v ljudski šoli sedaj na Kranjskem za vselej odklenkalo, potem je to — opravičen strah! Potem pridejo le načela pravih pedagogov vseh časov in národov v veljavo in to bode gotovo le šolstvu in tudi učiteljstvu na korist! Slovensko učiteljstvo tudi z mirnim srcem pričakuje razprave o Lichtensteinovem predlogu v državnem zboru ter zaupa popolnoma našim poslancem, ki gotovo ne bodo pustili kratiti pravic učiteljstvu in s tem sami sebi tla izpodkopali!

Radi učilske razstave naj se pa »Schulzeitung-a« tudi potolaži, kajti sami dobro vemo, da je za kaj tacega Ljubljana pripravnejša, kakor Krško. Ako nas bodele posnemali, nas bode veselilo. Naša razstava postane potem okrajna, kakoršne imajo tudi drugod. Škodoželjnost Vaša se pa morebiti vendar ne bode uresničila, da bi nas nemške firme popolnoma pustile na cedilu. Sicer je pa slovenskim ljudskim šolam s hrvatskimi, češkimi in poljskimi učili tudi toliko pomagano, kakor z nemškimi; vsaj imajo v Graški razstavi še ruska učila.

— Vabilo k zborovanju »Pedagogičskega društva« v Krškem dné 1. marca t. l. ob 1/2 2 uri dopoldne v šolskem poslopji v Krškem. Dnevni red: 1. Zapisnik in dopisi. 2. Razgovor o »lex Lichtenstein« (poročevalec g. Iv. Lapajne). 3. Nasvétí. K obilni udeležbi vabi

odbor.

Z Dolenjskeka. Kolikor glav, tóliko misli! Zakaj pa, da bi i mi svoje v svojem času ne izpregovorili! Ker se svet obrača, obračamo se gotovo i mi, ki smo na njem, obračajo se pa tudi naša dela, še bolj pa ona, katera preobrátá potrebujejo. Mar pa vse, kar se presukuje res potrebuje preobrátá? Ali je res treba vedno drugače lice kazati? Dandanes je pač to potreba, kakor se samo ob sebi razvidi, kajti ljud bi lahko trdil, da se svet ne omikuje, da stoji, vedno na enej in istej stopinji; ako se pa le kaj malega preobrne, užé je omika tù. Vse se vidi v lepšem lipšu, ko je v resnici.

Takó moramo i mi gledati za nas lepši kinč, da se hoče četrtek preustrojiti v šolski dan. — Kaj pa bo s tem okinčano lepše, šola ali mi? Tolsto vprašanje, katero pa vendar na prvi pogled lahko rešiš. Ne šola, ne mi (učitelji namreč), ker v šoli bodeta učenec kakor učitelj ravno toliko časa sedela, ko poprej, samo ure bodo izpremenjene. Kakov poboljšek je vendar tù? Učenci bodo v poletnem času enkrat v tednu popoldanskih vročih šolskih ur rešeni.

Ali bo pa i učitelj rešen teh vročih ur? O dá! vsaj mu je to prost popoldan, v katerem ima počitek. Res lep počitek to, ker je zimski popoldan takó kratek, poletni pa tako vroč; zakaj naj si ga uporabi, to si, dragi tovariš, sam misli! Ako je učiteljem po mestih ljubše éno popoldne, kakor éno dopoldne sosebno v poletji, naj jim le bo, pa vsim vendar mislim, da ni.

Kaj neki pa mislijo potem na deželi napraviti, sosebno tam, kjer so razdeljeni razredi (poldnevni)? Bodo pa mogoče hoteli popoldanski oddelek v četrtek dopoldne v šolo pozvati? — Kaj pa potem po zimi, ko je v četrtek ponavljevalni pouk; bo pa menda ta v nedeljo, takó, da bomo morali po zimi vsaki dan tako zdravi, sveži zrak šolskih sôb sopsti; po leti pa v najbolj

vročih urah počiti se. Pa vsaj takrat človek lahko in rad počiva, ko je toplo, treba je kakor lenemu, le oči zatisniti, pa — zadremlje. Pač sladak počitek! — Človek, kateri je vedno med zidovjem, želi si počitka, da se nekoliko sprehodi, da se nasrka zdravega, svežega zraka, da se mu, skoraj omamljeni duh okrepča, itd. za to so pa vendar najbolj sposobne jutranje ure, katere nam bodo pa s časoma odvzete, kakor se kaže. Pa kaj, vsaj učitelj je užé tako trpin, pri svojem malem zaslužku, kateri slednji se sam neče povikšati; daje se mu (učitelju) vedno, — pa ne večji zaslužek, ampak — večji nálog!

Iz Mirne na Dolenjskem. Zahvala. Blagorodni gospod dr. F. Papež, advokat in deželni poslanec v Ljubljani, blagovolil je tukajšnji šoli podariti 10 gld. z dostavkom, naj se nakupi za ono vsoto učnih pripomočkov, kateri naj se razdelé mej ubogo šolsko mladino. Gospod načelnik »Národne Šole« v Ljubljani nam je blagovolil poslati za imenovano vsoto mnogo različnega blagá. Za velikodušni dar se podpisana blagemu dobrotniku kakor tudi slavnemu odboru »Národne Šole« v svojem in v imenu uboge šolske mladine najpresrenejše zahvaljujeta.

Fran Neubauer,

predsednik okr. šolskega sveta.

Davorin Grčar,

nadučitelj.

Iz Postojinskega okraja. Kranjska ima izvzemši mesto Ljubljana, Rudolfovo in Idrija, 21 čveterorazrednic in 19 trirazrednic. Na 9. čveterorazrednicah (te so: Črnomelj, Kočevje, Ribnica, Kranj, Škofjaloka, Krško, Toplice pri Zagorji, Vrhnika in Postojina) ima 3. učitelj, oziroma učiteljica enako plačo z 2. učiteljem; na 12. čveterorazrednicah in na vseh trirazrednicah ima pa 2. učitelj večjo plačo kakor 3. Ako si pogledamo zgoraj našete čveterorazrednice, na katerih ste 2. in 3. učiteljsko mesto v II. plačilnem razredu, bolj natančno, zapazimo, da so v vseh teh krajih nastavljeni razni uradniki, kateri stanovanje in živež zdatno podražijo. Ravno radi tega je pa prav, da ima tudi 3. učitelj malo boljše službo, kakor v onih krajih, kjer ni uradnikov ali kjer imajo učitelji prosto stanovanje.

Zato se mi zdi želja g. dopisnika s Krškega v zadnjem Tovarišu popolnoma neopravičena, ko pravi: »posebno pa bode treba 2. učiteljsko službo na štirirazrednicah nekoliko vzvišati, da ne bode jednaka 3., kakor sedaj«. Čudno, da je g. dopisnik tako nevošljiv 3. učiteljem na večrazrednicah! Saj nas je samo 9 na vsej Kranjski. Tisti »avancement«, kojega on za vzrok stavi, zdi se mi le puhla fraza, ampak zajec tiči za drugim grmom. — Učitelji postojinskega okraja smo pa te misli, da bodemo prosili za povišanje plač vseh učiteljev in učiteljic, posebno na onih večrazrednicah, v katerih krajih vlada draginja ter ni prostega stanovanja. Vsaj tako zahteva kolegijalnost in krščanska ljubezen do bližnjega. Pa brez zamere!

— mn. —

Iz Iderskih hribov. (Huda zima — velik sneg.) Kakor v Ljubljani in nje okolici, tako imamo tudi pri nas skoraj vsako zimo (letošnjo pa še sosebnó) neljubo a tudi ne »kozave«, pač pa snežene počitnice. Akoravno ne trajajo dolgo časa, temuč k večjemu kakih par dni, vender so pa nam zeló nevšečne in nadležne. Užé pretečeni mesec, bil je pouk prav slabo obiskovan in to zaradi velikega snega in hudega mraza (v nekaterih krajih tudi zaradi nalezljivih bolezni). Vsled tega je slav. c. kr. okraj. šolski svét izdal dva dopisa, katerih prvi se glasi: »Pri trajajočem mrazu naj se — ako to razmere zahtevajo — ob zeló mrzlih dneh šolski pouk prične še le ob 10. uri dopoldne in se nadaljuje do popoldne«. Drugi dopis pa se tiče kazal šolskih zamud, ter se nekako tako le glasi: »Ker je bil meseca januarja t. l. izredno trajen in hud mraz in ker so se na mnogih krajih pokazovale nalezljive bolezni, katere lahko nastanejo vsled prehlajenja, razglašá c. kr. okrajno šolsko svetovalstvo, da naj se izjemoma povsod v tukajšnjem šolskem okraju ne naznanjajo šolske zamude za obe polovici meseca januarja t. l.«. — Sedaj je res mraz nekoliko pojenjal, a začel se je pa sneg na novo tako vsipati, da je grdo. Padlo ga je užé za 1½ debelo. In v takem vremenu naj bi hodili otroci v šolo. Nemogoče! Res žalosten pogled, ko stopi človek v šolo, pa vidi prazne klopi; pa kaj se hoče; pomagati se ne da. Po zimi sneg in mraz, v vzpomladi oranje, setev in druga poljska dela, poletu pa zopet paša in vročina ovirajo redni šolski pouk, tako da res ni moč kaj uspešno delovati. — O bolezni v naši okolici ni nič čuti. Bog nam daj kaj kmalu boljsega vremena!

B. D.

Z Dobrove poleg Ljubljane. V tukajšnji župniji, oziromá v šolski občini so kozé od pretečene jeseni sem prav hudó razsajale. Prva nalezla jih je zadnje dni meseca septembra lanskega leta, menda kakor je sama rekla, neka delavka nekje v Ljubljani, od kodar jih je v svojo rojstno vas v Kozarje zatrosila. Od tod razširile so se v posledici tudi še v sledeče vasi tukajšnje župnine: na Vrhovce, Dobrovo, Švico, Hruševo, Utik, v Gabrije, Stransko Vas, Šmartino, (Podsmereko) Ra-

zore, Komanijo in Draževnik. Po vseh teh vaseh bilo je do sedaj v 86 družinah 219 bolnikov; od teh jih je prebolelo in ozdravelo 177, umrlo pa 42 oseb. Največ trpeli so otroci od 13. leta nazaj pred kozami; mej vsemi bilo je do sedaj le 5 odraslih kozavih bolnikov. Kozé so pri nas najhuje razsajale od prve polovice meseca novembra lanskega pa od začetka februarja tekočega leta.

Slavni c. kr. okrajni šolski svet ljubljanske okolice je zaukazal z dopisom z 9. novembra 1887. l., da naj se tukaj šolski pouk za toliko časa preneha, da se epidemija poleže. Prav britkodušnim srcem smo potem dné 11. novembra p. l. (na sv. Martina dan) z rednim šolskim poukom prenehali. Vasi: Kozarje in Gabrije bili sta pa užé preje radi koz na višji zaukaz gledé šole v kontumacu.

Ker v zadnjih 10 dnevih, izvzemši dva slučaja ni bilo več novih kozavih bolnikov in so tudi drugi precej dobro okrevali, smo v 15. dan febr. t. l. zopet pričeli z rednim šolskim poukom. Bog daj obilo blagoslova! Grde kozé so nam pa letos šolske letine napredek prav neusmiljeno oglodale. Škoda neprecenljiva je, da nam je najugodnejši čas tekočega šolskega napredka kar tako brez vsega haska potekel. V vsem življenji svojem še nikdar tako dolgočasnih počitnic nisem imel, kot bile so za-me letošnje tukajšnje dolge »kozje počitnice«. Enakih si ne želim nikdar več.

M. Rant.

Od nekad. »Pri kosilu je bilo vse mirno«, bral sem 2. št. letošnjega »Učit. Tov.« v dopisu iz sežanskega okraja, popisujočim učiteljsko konferencijo. Da, tak mir obdaja navadno vsako kosilo, katero imajo učitelji po konferencijah. Takoj po kosilu se navadno razkropí večina na vse strani, in zopet ostaneš sam, kakor si bil vse leto, službujoč na enorazrednici — tam kje na deželi. — Življenje naše je tako enakomerno, tako ubogo, da pač enkrat v letu maleko razvedrila zaslužimo. A tudi ta dan, v katerem se nas toliko snide, ne najdeš toliko zaželjene in — za nas učitelje na deželi — res potrebne zabave; pač pa se pripričaš, da mej nami ni vezí, ne toliko ljubezni, da bi nas združene vzdrževala dalj — kakor nam dolžnost veléva.

Naj mi bode dovoljeno častite gospode tovariše opozoriti na pripomoček, kateri bi morebiti odpravil to napako, in ta je gojitev petja, godbe in — recimo — deklamacije po konferencijah.

Pri vsakej konferenciji imamo mej saboj izborne moči. Ne manjka se pevcev, ne pevk, ne igralcev na glasovir ali gosli, ne dobrih deklamatorjev. In s takimi se shajamo leto za letom pa se ž njimi — gledamo! Si bi-li ne mogli napraviti poštene zabave?

Res, da se tù in tam zapoje kaka pesem, a te pesmi so zmerom ene in iste; nikdar ne pridemo iz národnih, — katerim sicer vsa čast — katere se pa tudi povsod drugod slišijo. Zakaj ne bi učitelji pokazali, da znamo nekaj več, zakaj ne bi zapeli nekaj novejših slovenskih pesmi, s katerimi nas naši vrli skladatelji tako obilno zakladajo?! Zakaj bi nas ta ali oni gospod ne razveselil sè samospevom, vsaj je mnogo sposobnih zato? Zakaj bi zopet tretji ne zasviral na gosli ali glasovir, ali četrti ne deklamoval kako balado ali kaj družega? Lehko si napravimo pošteno zabavo, le resne volje nam je treba. — V vsakem okraju naj bi se izvolil odbor, kateri bi to reč v roke vzel. Ta bi sestavil vzpored, kateri bi zapopal daljše (moški, ženski in mešan zbor, samospev), godbo (glasovir ali gosli) in deklamacije. Odbor bi preskrbel pesmi in napeve ter jih razposlal pevcem in pevkam; prosil naj bi zmožne soliste, da bi blagovolili prevzeti samospeve i. t. d. Največ preglavic in pomislov delale bi pa izkušnje. Pa tudi to bi se uredilo. Če pomislimo, da imamo konferencijo le enkrat na leto in bi torej tudi le enkrat v letu peli, razvdeli bodemo, da se v tem času lahko enkrat vsi učitelji snidejo k izkušnji. V okrajih pa, kjer bi to ne bilo mogoče, napravile se bi izkušnje, katerih se bi udeležile le posamezne okolice. Gotovo bi pri glavni izkušnji (n. pr. pred konferencijo) vse gladko šlo. Tako bi po vsakej konferenciji imeli — koncert ali besedo. — Marsikdo vidi že v duhu gospode v črnih, gospodične pa v belih oblekah. A ne tako! Obleka ne zabava, vsaj nas, učitelje, ne; pelo bi se torej v navadni obleki. Tovariši! Preudarite nekoliko ta nasvèt. Gojitev petja in godbe bila bi vez, katera bi nas vzdrževala nekoliko časa združeno, pesem razvedrila bi utrujenega duha ter nas krepčala za nadaljno težavno delo. Z gojitvijo petja in godbe bi kazali, da se ne zanemarjamo, da se tudi na svojih službah naobrazujemo; kazali bi, da današnje učiteljstvo ni tako puhlo, kakor se nam tù pa tam rado očita. Pa ne samo to korist bi imeli od tega: taki koncerti bi k nam privabili tudi neučitelje in s tem bi pridobivali prijateljev sebi in šolstvu sploh, kar je gotovo veliko vredno. Zatorej na delo tovariši! Pri vsakej konferenciji naj predlaga kedó, da se tak odbor voli! Storimo to v povzdigo naše veljave! — ar. —

Iz Ljubljane. Po razpisu slavnega c. kr. deželnega šolskega sveta (poslanega s 16. preteč. št. 332 tudi našemu listu) so se v kvaterni petek t. j. v 24. dan preteč. m. vse šole v

Ljubljani zopet odprle in napolnile z domačimi učenci in z učenci z dežele. V šolo hoditi pa smejo le tisti učenci, ki se izkažejo, da so cepljeni proti osepnicam, in sicer so se učenci na ljudskih šolah morali izkazati, da so bili užé v drugič cepljeni. Učenci srednjih šol pa so se mogli izkazati, da so bili cepljeni v poslednjih petih letih. — Po tem ukazu so imeli prva dva dni gg. zdravniki in učenci vseh šol mnogo s cepljenjem opraviti. V soboto in v ponedeljek t. j. v 25. in 27. dan so zdravniki v ljudskih in v srednjih, v moških in ženskih šolah po sto in sto učencem in učenkam pa tudi učiteljem in učiteljicam osepnice cepili, — Bog daj — da na zdravje!

— Odbor »Slovenskega učiteljskega društva« v Ljubljani bode imel v četrtek t. j. v 8. dan t. m. ob 2. uri popoldne v pisarni I. mestne deške ljudske šole sejo, h kateri vse p. n. gg. odbornike (in tudi kaj p. n. gg. udov »Slov. učiteljskega društva« iz Kranjskega okraja) uljudno vabi

predsedništvo.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Za trdno so postavljeni gg.: Fran Povšè, zač. učitelj v Osilnici, Alojzij Potokar, zač. IV. učitelj na čveterorazredni ljudski šoli v Čérknici, Alojzij Pin, zač. II. učitelj na dvorazredni ljudski šoli na Brezovici, Ivan Gottfried Erker, zač. nadučitelj v Mozelj, Marko Kovšca, nadučitelj v Kropi (na Gorenjskem). — G. Matija Krauland, učitelj v Koprivniku, dobil je učiteljsko službo na Smuki. — G. Gustav Spetzler, učitelj v Begunjah na Gorenjskem, dobil je službo v Boštanji na Dolenjskem. — G. Karol Završnik, učitelj na Selih je dobil II. uč. službo na trirazredni ljudski šoli v Toplicah. — G. Konrad Mali, učitelj na Dobravi pri Kropi, gre na enorazredno ljudsko šolo v Križe pri Trziču na Gorenjskem. — Gspdc. Deziderija pl. Lipold, dozdanja III. učiteljica na čveterorazredni dekliški šoli v Idriji, je postala II. učiteljica; gspdc. Rozalija Galè, IV. učiteljica, je postala III., in na IV. uč. mesto na tej šoli pride gspdc. Marija Kavčič, učiteljica v Starem Trgu pri Ložu. — Gspdc. Berta Heinricher, učiteljica na c. kr. ženski vadnici in g. Fran Cetelj, učitelj v Stopičah, sta šla v pokoj. — Gspdc. Franja Šetina, učiteljica v Litiji, se je uč. službi v Brunu na Štajerskem odpovedala ter ostane še dalje v Litiji.

Razpisi učiteljskih služeb.

Št. 100

okr. š. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Selu (pri Šumbregu) je izpraznjena učiteljska služba s 400 gld. letne plače, s stanovanjem in s 30 gld. opravilne doklade. Prosilci za to službo naj svoje prošnje postavnim potom do 5. marcija t. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Novem Mestu v 13. dan februarja 1888. l.

Št. 101

okr. š. sv. Na enorazrednici v Svetlem Potoku bode se stalno namestila učiteljska služba s 400 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne doklade in s stanovanjem. Prošje naj se postavnim potom do 20. marcija t. l. vlagajo pri podpisnem okrajnem šolskem svetu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Kočevji v 14. dan februarja 1888. l.

Št. 119

okr. š. sv. Na trirazredni ljudski šoli v Toplicah je izpraznjena II. uč. služba s 450 gld. oziroma III. uč. služba s 400 gld. letne plače. Prosilci naj svoje prošnje postavnim potom vlagajo do 6. marcija t. l. pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Novem Mestu (Rudolfovem) v 25. dan februarja 1888. l.

Št. 200

Nadučiteljska služba.

okr. š. sv. Na čveterorazredni ljudski šoli v Vipavi namestila se bode nadučiteljska služba s 600 gld. letne plače, z opravilno doklado 100 gld. in s prostim stanovanjem.

Prošnje za to službo naj se postavnim potom do 5. marcija 1888 l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Postojni v 20. dan februarja 1888. l.

Razpis službe učitelja*)

na deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu.

Služba tretjega učitelja, kateremu bode poučevati učence v predmetih ljudske šole, v naravoslovji in čebeloreji, z letno plačo 600 gld. in prostim stanovanjem, oddá se na deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu. Služba je začasno s trimesečno odpovedbo. Prosilci morajo prošnji priložiti spričočne učne sposobnosti za ljudske šole ter prošnje oddati pri deželnem odboru kranjskem najdalje do 20. marcija 1888.

Od deželnega odbora kranjskega v Ljubljani dné 18. februarja 1888.

*) Ponovljeno zaradi tiskovne pomote v prvem razpisu.